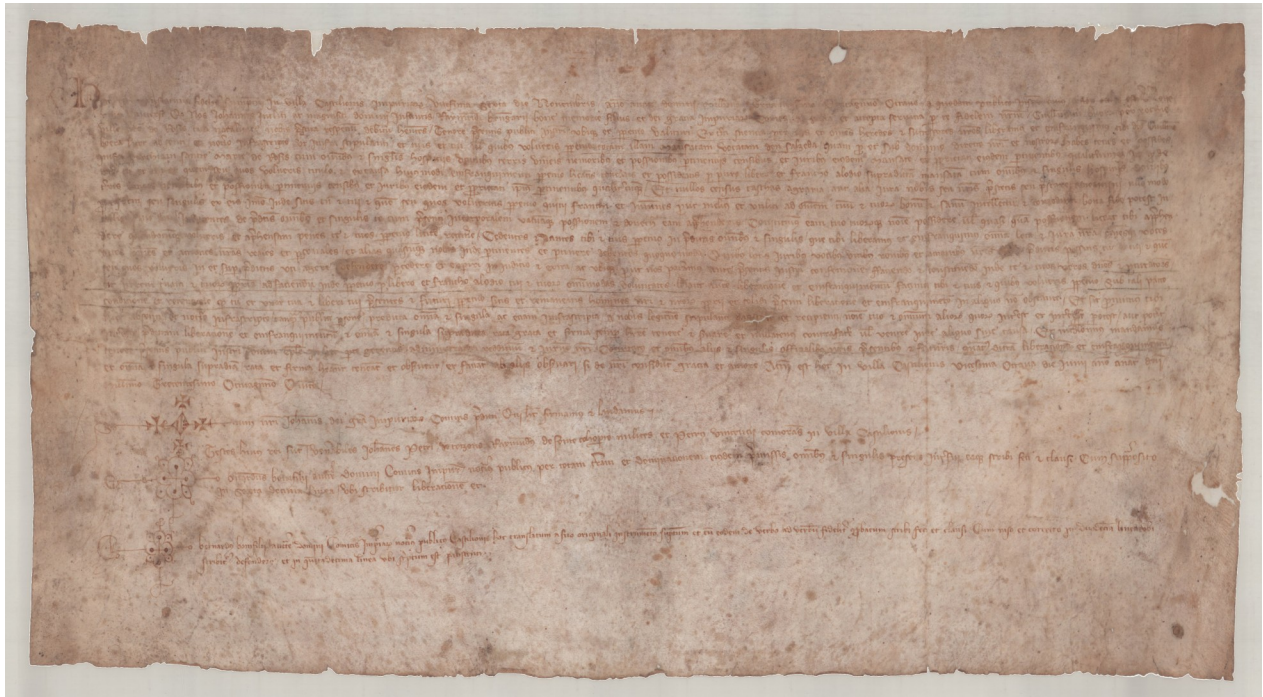

El document del mes de setembre de 2022 de l'AMR

Feudalisme a Roses

El pergamí sobre Roses més antic conservat a l'AMR

Dades arxivístiques

CAT AMR 12.2. Fons Família Coll de Roses. Pergamins, número 21, 26 de novembre de 1388. Trasllat de la concessió feta el 28 de juny de 1385 pel comte Joan d'Empúries a favor de Guillem Boera. En poder de Bernat Bonfill, notari de Castelló d'Empúries, de l'original i del trasllat. 53 x 28'5 cm. Llatí.

Història arxivística

La família Coll féu donació de l'arxiu familiar l'any 1996, moment en què ingressà a l'AMR. Fou sotmès a diferents operacions de tractament arxivístic en els anys successius. En concret, la documentació en paper fou tractada pel personal de l'AMR i, l'any 2000, per la historiadora Rosa Lluç, que en va fer una classificació. Tanmateix, han estat nombroses les vicissituds anteriors sofertes per aquesta documentació patrimonial, generada a partir del segle XIII. Cal destacar que l'enllaç matrimonial, a mitjan segle XIX, de Benet Coll Custou, de Roses, amb Verònica Caritg, de Lliurona, permeté la unió de dos grans patrimonis agrícoles i, consegüentment, dels seus respectius arxius.

Per la seva part, els pergamins foren sotmesos a un procés de restauració, l'any 2008, en el qual es desinfectaren, es netejaren, es consolidà el suport, es reintegraren les parts desaparegudes i es fixaren les tintes. Aquest procés fou realitzat a Girona, al Taller de la Cort Reial, per la restauradora Imma Pera Miró. Es va aprofitar l'avinentesa per digitalitzar-los.

Contingut

Es tracta d'un pergamí datat el 26 de novembre de 1388 que és una còpia d'un altre redactat gairebé tres anys i mig abans, el 28 de juny de 1385. La seva estructura diplomàtica, com és habitual, presenta tres parts ben diferenciades: el protocol o presentació, que era la invocació o la intitulació del document (*"Hoc est traslatum*

fidelitur..."); la part central, anomenada text o disposició, en la qual s'exposa el nucli del document, i, finalment, l'escatocol, que ressenya les dades associades a l'acta de formalització legal del document com són la data, els testimonis, el notari atorgant i el notari que en fa el trasllat, que en aquest cas és el mateix, amb la seva signatura. La llengua emprada és el llatí.

El pergami deixa constància legal de la donació feta per Joan I d'Empúries, anomenat *el Vell* (? , 1338 – Castellví de Rosanes, 1398), a favor de Guillem Boera, de la parròquia de Roses, per a que tingui en franc alou, pels serveis prestats a la casa comtal, la masada anomenada d'en s'Alzeda, situada també a la parròquia de Santa Maria de Roses, el domini directe del qual pertanyia al comte. L'enfranquiment comportava que Guillem Boera no havia de pagar censos ni agrers ni tasques, a condició que ell i la seva esposa seguissin essent homes propis i solius del comte. Els testimonis de l'enfranquiment foren Joan Pere Totzó, Ramon Fontcoberta, cavaller, i Pere Vicenç, habitant a Castelló d'Empúries.

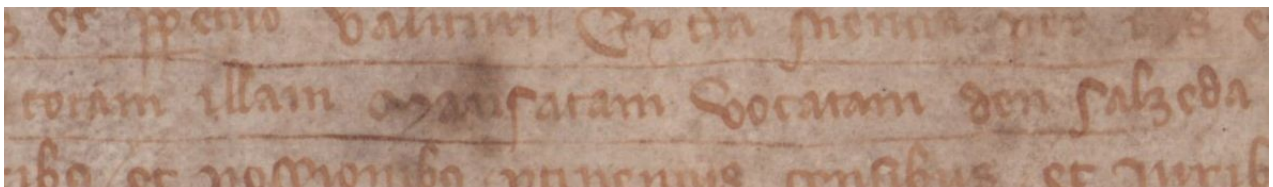
Context

En primer lloc, cal esmentar que aquest pergami és el més antic que es conserva a l'AMR referent a Roses o que parli sobre Roses. Essent produït l'any 1388, ara ha fet la gens menyspreable xifra de 634 anys.

Les coses no es fan mai perquè sí. Aquesta setència, que sovint transmetem als infants més o menys díscols, es fa més realitat que mai en el cas d'aquest document. De fet, l'explicació de l'existència d'aquest pergami s'inicia trenta-set anys abans, l'any 1348, amb la irrupció de la Pesta Negra a Catalunya. Les conseqüències d'aquesta epidèmia foren devastadores i, segons alguns estudis demogràfics, gairebé la meitat de la població europea morí. Tot darrera de les conseqüències demogràfiques vingueren les conseqüències socials i econòmiques. Els masos es des poblaren i s'abandonaren, les terres deixaren de conrear-se i, lògicament, les rendes feudals patiren un procés ràpid i profund de davallada. Les arques senyorials quedaren buides.

Precisament, aquest pergami documenta la reacció senyorial a aquest procés d'empobriment i davallada de les rendes: fixar, com fos —i encara que fos amb l'enfranquiment d'algunes rendes—, les persones als masos, evitar-ne l'abandonament, assegurar-ne l'explotació i, al capdavall, garantir-se l'obtenció d'algunes prestacions econòmiques derivades de les persones i de la seva activitat econòmica.

Finalment, cal remarcar que la toponímia és, sovint, equívoca i el que avui és el mas Alzeda, del qual sempre n'hem suposada una esponerosa alzeda, resulta que al segle XIV provenia d'un antropònim, és a dir, del nom d'una persona. Una petita, però nova, descoberta.

Fragment on surt el nom de la masada

"total illam mansatam vocatam den Salzedam"

Més informació

<http://www.roses.cat/ca/LaVila/Cultura/Arxiu/Fons.aspx>

<http://www.raco.cat/index.php/AnnalsEmpordanesos/article/view/93245/168623>